

PRİZREN SEYYİD ŞEYH ALİ BABA TEKKESİ

Ebubekir SOFUOĞLU*, Ali AKTAŞ**

Özet

Bu makalede, öncelikle halkını düşünen devletin nasıl olması gerektiği ve genel olarak tekkeler ve tekkelerin fonksiyonları ele alınmıştır. Daha sonra ise, Osmanlı Devletinin tekkelere bakışı vurgulandıktan sonra, yine genel hatlarıyla Balkan tekkeleri ve bu tekkelerdeki değişme ele alınmıştır. Üçüncü adım olarak bu ana kadar hiçbir yerde yayınlanmamış ve henüz bilinmeyen Kosova-Prizren'deki Seyyid şeyh Ali Baba tekkesi incelenmiştir. Kadiri tarikatının Rezzaki alt koluna mensup olan Seyyid Şeyh Ali Baba tekkesi, bütün yönleriyle tanıtılmaya çalışılmıştır. Balkan Tekkelerindeki değişmeden Prizren Seyyid Şeyh Ali Baba tekkesi ne kadar etkilendiği ya da etkilenmediği incelenmiştir. Bu çerçevede konuyla ilgili kaynaklardan yararlanılmıştır. Bu kaynakların yanı sıra makaleye konu olan tekke hakkında araştırma için Kosova-Prizren'e gidilmiş, tekkenin postnişininde bulunan Şeyh İlyas Efendi ile görüşme yapılmış ve tekke hakkındaki bilgilere mülakat yoluyla ilk elden ulaşılmıştır. Çalışmanın sonunda Balkanlardaki tekkelerdeki değişme ve tekkelere olan uluslararası ilgi izlenmiş, Seyyid Şeyh Ali Baba tekkesinin Balkan tekkelerindeki değişmelerden etkilenmediği, saflığını koruduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tekkeler, Balkanlar, Kadiriler, Rezzaki, Prizren, Seyyid Şeyh Ali Baba, Bektaşiler

SAYYID SHEIKH ALI BABA TEKKE IN PRIZREN

Abstract

This essay states how a state which considers its citizens should be and what dervish loges and their functions are in general. Then, emphasizing Ottomans' point of view to the dervish lodge, it is concentrated on dervish lodges of Balkan and changes in these dervish lodges. As the third step, dervish lodge of Seyyid Sheikh of Ali Baba in Prizren, which has never surveyed and published, and not very known till this time, was studied. The features of Seyyid Sheikh Ali Baba, which is linked to the Kadiri Dervish Order of Rezzaki's subbranch, were tried to be given with all aspects. Sheikh Ali Baba lodge of Prizren was examined whether it was affected or not from changes of Balkan Dervish Lodges. Resources about this topic were examined. On the other hand, a field trip was made to Kosava-Prizen for the investigation of Dervish Lodge which is the matter of essay. Negotiations had been made with Sheikh

* Prof. Dr., Sakarya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Sakarya/Türkiye, sofuoglu@sakarya.edu.tr

** Sosyolog, Halk Bilimi Uzmanı, Kocaeli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kocaeli/Türkiye, aliaktas6679@hotmail.com
DOI:10.12973/hbvd.72.133

Ilyas Efendi who is Postnişin -head of a dervish lodge, sheikh- in dervish lodges and first had sources had been gathered from this interview about dervish lodges. At the end of the study, changes of Dervish Lodges and international attention to Dervish Lodges in Balkan was observed. It has been observed that, Seyyid Sheikh Ali Baba was not affected by changes in Dervish Lodges of Balkan and it still preserves its purity.

Key Words: Tekkes, Balkans, Qadiris, Rezzaki, Prizren, Sheikh Sayyid Ali Baba, Bektashis

Giriş

Tekkelerin toplumsal rolünü tanımlarken, işlevsel olarak “*anahtara*” benzetmek, yerinde bir tarif olacaktır. Hem içinde yer aldığı devletin kural ve kaidelerini halka aktarma, topluluklara yaymadaki yalınlığı ile başarısı, hem de yeni fethedilen yerlerdeki toplulukların yaşayacağı tedirginlik ve soru işaretlerinin giderilmesi, devlete alıştıran bağlanmasındaki başarıları, tekkelerin işlemiş olduğu “*anahtar* rolün en önemli sonuçları olarak değerlendirilebilir. Tarihi ve toplumsal açıdan tekkeler devletin/yönetimin uygulamaya koyduğu kural ve kaideleri halka anlatma ve bu prensipleri topluluklara benimsetme rolünü yerine getirmektedir. Eğer bu durum gerçekleşmezse bir hoşnutsuzluk, belki de bir isyan hareketi devletin karşılaşacağı başlıca sorun olacaktır. Kısaca yeni fethedilen yerlerde devlet/yönetim kendisini, topluluklara benimsetememesi sonucunda toplulukların gözünde işgalci devlet konumu, savaş meydanlarında yenerek egemen olduğu bir ülkenin topraklarında yine belki de kendisine karşı içten içe gelişecek bir başkaldırı, bir isyan hareketinin doğmasını neden olabilecektir.

Bu çerçevede, İslamiyet’i kabul etmelerinden ve 13. yüzyıldan itibaren önce Anadolu’da gelişmeye başlayan ve Türklerin en önemli egemenlik unsurlarından biri haline gelen tekkeler, sürekli ön planda kalmıştır (Hacı Bektaş Veli, 2007: 15). Tekkeleri ön planda tutan şey ise onların icra ettikleri fonksiyonlarıdır. Burada tekkelerin dini boyutlarından ziyade, onları birer halk eğitim merkezleri gibi çalıştıran fonksiyonlarına dikkat çekilmektedir. Tekkelerin bu fonksiyonlarını icra edebilmesi için de devletin halkına daha yakın durma mecburiyetine inanması gerekmektedir.

Toplum-devlet kucaklaşmasının en önemli şartlarından biri olarak yukarıda da ifade edildiği gibi devletin toplumunu layıkıyla tanımasıdır. Toplumunu layıkıyla tanıyan devletler ancak nasıl adım atacağına karar verebilme imkânlarına sahiptirler (Kınalızade Ali Efendi, ty: 230-231). Devletin toplumunu tanıyabilmesi için de ona yardımcı olacak en önemli dayanak noktaları ise; o devletin gelişmesini tamamlamış ve çok iyi işleyen resmi ve gayri resmi kurumlarıdır. Bu kurumlar arasında bazen resmi bazen gayri resmi hüviyetlerde ortaya çıkan kurum olarak tekkeler görülmektedir.

Bu çalışmada, Kosova’nın ikinci büyük şehri Prizren şehrinde bulunan ve şimdiye kadar da Raif Vırmiça’nın “Kosova Tekkeleri” adlı eserinde yazılan kısa bil-

gilerden başka literatüre geçtiğine dair izine rastlanamayan Prizren Şeyh Ali Baba Tekkesinden bahsedilecektir. Burada yapılacak bahis daha çok, tekkenin şu anki Şeyhi, Şeyh İlyas Baba ile yüz yüze yapılan mülakat neticesi elde edilen veriler üzerinden olacaktır. Bunlara ilaveten tabiatıyla tekkelerden, onların fonksiyonlarından, Türklerin İslamlaşması ve tasavvufla tanıştıktan sonra Anadolu ve Balkanların Türkleşmesinden ve bu İslamlaşmanın Balkanlara getirdiklerinden de bahsedilecektir. Bu bağlamda Türklerin eliyle İslamlaşan ve Türkleşen Balkanlarda, Osmanlılardan sonra ortaya çıkan yeni tartışmalar da ele alınacaktır. Osmanlı'nın Balkanları zorla Müslümanlaştırdığı, geri bıraktığı, Balkan halklarına yüzyıllarca eziyet ettiği şeklinde tartışmalar mevcuttur. Bunlar, neredeyse tüm Osmanlı toprakları için az ya da çok olacak şekilde, yapılagelen tartışmalar olarak iddia edilegelmiştir.

Özellikle Hristiyan camia tarafından, Osmanlı'nın Balkanları zorla Müslümanlaştırdığı şeklinde ortaya atılan iddia, zorla din değiştirme olamayacağına göre misyonerlerce, Balkan halklarına hâlâ Osmanlı öncesi dinlerinde oldukları ilhamını vermeyi amaçlamaktadır. Bunun sonucunda Balkan halkları Hristiyanlaştırılmaya ve böylece İslâm kültüründen beslenen Türk kültüründen de uzaklaştırılmaya çalışılmaktadır. Böylece de Türkiye hakkında karalamalar yürütülmeye gayret edilmektedir. Öte yandan Hristiyan propagandasına kanmayan Müslüman Balkan halkları da bu kez, Türklerin İslamiyet'le yollarını ayırdıklarını iddia eden Vahhabi propagandası ile Türk kültüründen uzaklaştırılmaya çalışılmaktadır. İşte tekkeler, varlığı, müte-selsilen devam eden müntesipleri ile bu propagandalara cevap veren yapılar olarak durmaktadır. Osmanlı'nın Balkanları geri bıraktığına ilişkin iddialar ise yine buldukları yerleri imar eden fonksiyonlar da icra eden tekkelerden cevabını almaktadır.

Bir makale boyutuyla ele alınan bu çalışmada bu iddialardan yoğunlukla bahsedilmeyecek, ancak Balkanların nasıl zorlama olmadan İslamlaştığı ve Türkleştiği genel olarak ele alınacak ve bu çerçevede de bu tür fonksiyonları icra eden Prizren Şeyh Ali Baba Tekkesi hakkında izlenimler paylaşılacaktır. Bu anlamda Prizren Şeyh Ali Baba Tekkesinin icra ettiği fonksiyonları ortaya konulmaya çalışılacaktır. Osmanlı'nın, Balkanları zorla Müslümanlaştırdığı, geri bıraktığı, yüzyıllarca eziyet ettiği şekilde tartışmalar üzerinden devam eden karalamalara verilebilecek en güzel cevabın da aslında, yüzyıllar boyunca hâlen ayakta olan Tekkeleri olduğu görülecektir.

I. Tekkeler

Sögüt-Domaniç dolaylarına yerleşen ve küçük bir beylik konumunda olan bir aşiretten 600 yıl sürecek bir imparatorluk çıkması, belki de kayı boyunun bile inabileceği türden bir öngörü olamazdı herhalde. Osmanoğulları denen bu kayı boyu yöneticilerinin aklına bir gün dünyada söz sahibi olmuş bir devlet ideali geldiğinde, bu kadar geniş topraklara ulaşmak ve uzun süre hayat sürme arzusu, olsa olsa bir

temenniden öteye gidemezdi belki de. Aslında yirmi dört milyon kilometrekareye ulaşmak, çok uluslu, çok dinli asırlar boyu dünyanın en güçlü devleti haline gelip dünya politikalarında son sözü söyleyebilmek, Kayı boyu aşiretinin hedeflerinin ötesinde bir ideal olmalıydı. Bu idealde, en fazla öne çıkan bir olgu olarak fethedilen yerlerde adaleti (Aslan, 1999: 222) tesis etme düşüncesi ve askerince bilinmeyen hedeflere bile “kızıl elmaya” diyerek askerini sefere çıkararak Osmanlı için, çok da düşünülmemiş değildi (Pakalın, 1993: 278). Öte yandan burada dikkat edilmesi gereken, Osmanlı’nın küçük bir beylikten muazzam bir imparatorluğa hayal edip etmediğinin yanı sıra, bu büyüklüğe nasıl ulaştığıydı. Nasıl olmuştu da Osmanlı, kendisinden daha büyük beylikler varken onların arasından sıyrılıp Anadolu Türk birliğini sağlayarak oradan da bir cihan imparatorluğuna yükselmişti. İşte bu sorunun cevabını, devleti bu boyutlara getiren sisteminde aramak daha doğru olacaktır.

İncelendiği zaman devleti bu denli güçlü ve istikrarlı yapıya kavuşturan düzen, Osmanlı’ya başarıyı nasıl yakalattığının cevabını verecek, üç kıtaya yayılmasında kendisine yapısal destek veren sisteminde olduğu görülecek, 11.yüzyılda Orta Asya’da Ahmet Yesevi ile (Melikoff, 1998: 35) başlayıp gelişen mistik karakterli popüler Türk Müslümanlığının temelindeki (Ocak, 2012:161) en önemli kurum olarak da tekkeleri öne çıkaracaktır (Türer, 1999: 375).

Tekkeler, Osmanlı’nın gerek yeni fethettiği yerlerde gerek daha önceden beri (Kara, 1999: 387) elinde tuttuğu yerlerde halkı devlete ısındırma fonksiyonları icra ediyorlardı. Bu, onların tek fonksiyonu değildi ancak bu özellikleriyle halkla devlet kaynaşmasının en önemli merkezlerinden biri haline gelmişlerdi. Devlet, sorun gördüğü bölgelerinde tekkeleri kullanıyor, tekkeler vasıtasıyla oranın sosyalleşmesini sağlıyordu. Yeni fethedilecek yerlerde de Alperen anlayışıyla hareket eden tekkeler öne çıkıyor, bu tür bölgelerin fethini kolaylaştırıyordu (Köprülü, 2009: 241).

Sarayın tekke ve zaviyedeakilere gösterdiği yoğun ilgiden de istifade ederek Alperenlerin kendi istedikleri yerlerde kurdukları tekkelerden başka, devletin gösterdiği yerlerde de kurulan tekkeler vardı (Savaş, 1999: 72). Bunlar, yeni fethedilen yerleri şenlendirmek, askeri ve idareyi kolaylaştırmak, modern anlamda iç ve dış turizmin ve ticaretin engellerini ortadan kaldırmak, fikir ve mal naklini sağlamak, ahlaksızlıklara doğru yolu göstermek, ümitsizlere kurtarıcı eli uzatmak, dolayısıyla siyasi ve sosyal hayatı kuvvetlendirmek gibi gayelerle, mühim noktalarda, tenha, korkunç, hatta yağmurlu ve karlı havalarda tehlikeli olabilecek bölge ve geçitlerde vazifelerini sürdürmüşlerdi. Mesela Bursa Orhan Gazi Zaviyesinin, yapıldığı yıllarda, ikindiden sonra yanına varılamayacak kadar ıssız olduğu bilinmekteydi. Orta Avrupa’dan Malezya’ya, Kuzey Afrika’dan Kafkasya’ya, Hazar’dan Varna’ya kadar uzanan topraklarda bu tip tekke ve hangâhlar kanalıyla, sosyal hayatın önündeki engeller ortadan kaldırılmıştı (Kara, 1990: 174; Köprülü, 2009: 44-8).

Bu halleriyle, Tasavvuf olgusuna sahip “pir” adı verilen kurucu şeyhlerin çevresinde tekke-zaviyelerde ortaya çıkan tarikatlar, sivil karakter taşıyan birer sosyal ünite durumunda idiler. Şeyhlerin ve dervişlerin, dini lider olmalarından dolayı, halk üzerinde ayrı bir nüfuzları vardı. Kutbul Aktab/İnsanı Kamil felsefesinin yeryüzündeki temsilcisi olarak kabul edilen abdallar, özellikle Yörükler/Türkmenler arasında büyük itibar sahibiydiler (Oğuzoğlu, 1999: 17; Melikoff, 2011: 197-8). Türkmenler arasında nüfuz ve itibar sahibi olan tekkeler, aynı zamanda Osmanlı'nın diğer yerlerinde de etkindiler. Osmanlı sistemini yeni fethedilen yerlerde halka benimsetmedeki başarıları, devletin girdiği bölgelerde daha uzun kalmasını sağlıyordu (Barkan, 1941: 280, 283). Hiç ortak bağları olmadığı farklı milletlerden, farklı dinlerden oluşan yeni fethedilmiş Osmanlı Avrupa'sında bile tekkeler fonksiyonlarını icra ediyor, çalışmalarıyla, çekingen, ürkek yeni Osmanlı vatandaşlarını istimâlet (İnalcık, 1999: 42) denilen bir propaganda yöntemiyle devlete kazandırıyor, onları eski yöneticilerinden kopararak Osmanlı'yı sevmelerini sağlıyorlardı (Kara, 1990: 171-172).

Sosyal bir devlet olarak tanımlanabilecek olan Osmanlı, halkının taleplerine önem verir, onları yerine getirmeye çalışırdı. Halkının taleplerini iâşe (Genç, 1991: 100), adalet prensipleri çerçevesinde dikkate alır, gerçekleştirilmesi için imkânlarını seferber ederdi. Halkının taleplerini yerine getirmekte titiz davranan Osmanlı, tarikatların taleplerinde daha fazla titiz davranmaktaydı. Çünkü Osmanlı'ya göre tarikatlar ve tekkeler halkına ulaşmakta kendisine çok büyük destek veren birer kitle iletişim araçları konumundaydı. Bu şekilde, devlet-toplum arasındaki ilişkiler körler-sağırklar diyalogundan kurtuluyor, bir etkileşim köprüsü kurulmuş oluyordu (Melikoff, 1999: 384-385). Böylece tekkeler, devletin mesajını vatandaşa bir emanetçi gibi sadece ulaştırmakla kalmıyor, o mesajın ruhunu da vatandaşın zihnine, gönlüne yerleştirmeye çalışıyordu (Öngören, 1999: 486-487). Devletin önceliklerini kavrayan tekkeler tıpkı bir eğitmen gibi halkı bir süreç içinde eğitiyorlar ve devletin istediği ortalama bir vatandaş tipinin ortaya çıkmasını sağlıyorlardı (Melikoff, 2011: 198-9; Kara, 1990: 175-176). Devlet- Tekke arasında var olan bu yakın ilişkilerin yanı sıra, devletin her köşesinde Devlet-Tekke arasındaki ilişkilerin sorunsuz yürümeyen örnekleri de olmuyor değildi.

II. Balkan Tekkeleri

Öte yandan Anadolu'nun tekkeler eliyle Türkleştirilmesinden başka, Osmanlı'nın toprakları arasında olan Balkanlar da büyük oranda tekkeler eliyle Türkleştirilmişti (Ocak, 2012: 38). Osmanlı'nın gerilemesi ve ortadan kalkmasıyla, onun çok önemli kurumlarından biri olan bazı tekkeler de bu gerilemeden nasibini almışlardı. Devletin tarih sahnesinden çekilmesiyle, tekkeler de tarih sahnesinden çekilmemişler ancak asıl fonksiyonlarından uzaklaşmaya başlamışlardı. Osmanlı'nın bölgelerde egemenliğini kurmada ona son derece önemli katkıları olan

Tekkeler, onun bütün topraklarında olduğu gibi, Balkanlarda da örgütlenmişlerdi ve Osmanlı'nın genel gerilemesinden bazıları da nasibini almışlardı. Bu anlamda Balkanlardaki bazı tekkeler, belki de Osmanlı'daki genel gerilemeye paralel olarak asıl fonksiyonlarından uzaklaşmaya başlamışlardı. Hatta zamanla bu gerileme, en önemli fonksiyonları sayılan bazı dini ibadetlerden bile uzaklaşmalarına yol açmıştı.

Buna karşılık Balkanlarda da halka ulaşan kanallardan biri olan tekkelerin bu fonksiyonlarının, bugünlerde Almanya ve İsveç ciddi bir şekilde farkındadır. Almanya, bizzat Büyükelçisi vasıtasıyla Prizren Tekkeleri ile ilgilenmekte, hatta Prizren Halveti Tekkesini de ziyaret ederek onları Almanya'ya davet etmek suretiyle Tekkelerle irtibatını artırmaya çalışmaktadır. İsveç ise Üniversitesi ve İsveç Dışişleri bakanlığı ile ortaklaşa yürütülen bir proje çerçevesinde sadece Kosova değil bütün Balkan Tekkeleri ile Arnavutça veya Sırpça yerine mükemmel Türkçe bilen akademisyenlerini de bu konuda görevlendirerek dinamik bir süreçte ilgilenmektedir. İsveç ve Almanya'nın Kosova'da, misyonerlik çalışmalarına destek veren en önemli ülkeler olduğu da akıllarda tutulursa, Almanya ve İsveç'in Balkan Tekkelerine olan ilgileri daha iyi anlaşılabilir. Öte yandan aslında, temelde Tasavvufa karşı olmakla beraber Suudi Arabistan destekli Vahhabilerin ve İran'ın Tekkelerle irtibata geçmeye çalışmaları da Balkan Tekkelerine başka devletlerin ne kadar önem verdiklerinin diğer örnekleridir.

Yukarıda da belirtildiği gibi, Balkanları da Türkleştiren tek bir tarikattan ziyade tekkeler de çok çeşitli tarikatlara, çok çeşitli silsilelere mensup tekkelerdi. Bu çerçevede, Bektaşiler, Halvetiler, Sadiler, Nakşiler, Mevleviler, Rifailer, Balkanlarda bu tür hizmetleri yerine getiren tarikatlardan bazıları idi. Bu tür tekkelerin yanı sıra başta Sarı Saltık olmak üzere Alperenler de Anadolu ve Balkanların Türkleşmesi ve İslamlaşması sürecinde çok önemli fonksiyonlar icra etmişti (Şahin, 2011: 131; İbrahimaj, 2011: 54). Bu tür hizmetleri ifa eden bir diğer tarikat gurubu da Kadirilerdi.

III. Kadiriler

Ebu Salih b. Abdullah-ül Ceyli'nin oğlu olan Abdülkadir Geylani Hazretlerine (d. 470/1077, ö 561/1165-66) nispetle kurulmuş olan Kadiri Tarikatı'nın, İslam dünyasının ilk ve en yaygın tarikatı olduğu ifade edilir (Azamat, 2001; 131). Kuzey İran'da, Hazar denizinin Güneyinde, Hanbeliliğin çok kuvvetli olduğu Tabaristana bağlı, (Kılan, Cilan, Geylan) Ceylan bölgesi, Neyf Kasabasının Büştir köyünde (Gürer, 2007: 11; Arıkan, 1985: 15) dünyaya gelen Abdülkadir Geylani Hazretleri, İmam Ali'nin oğlu Hz. Hasan'ın soyundan olduğu için bu tarikat da İmam Ali'ye bağlanır (Nurhan, 2005: 90; Şapolyo, 2006: 185) Kadiriyye icazetnamelerinde Hz. Ali'ye iki şekilde ulaşıldığı görülür. Abdülkadir Geylani ve Ebu Said el-Muharrimi'den başlayıp Ma'ruf-i Kerhi'ye kadar her iki silsiledeki isimler ortaktır. Ma'ruf-i Kerhi'den ge-

riye doğru İmam Ali er-Rıza ve diğer ehli beyt imamlarıyla veya Davud et-Tai, Habib el-Acemi, Hasan-ı Basri yoluyla Hz. Ali'ye ulaşılır (Azamat, 2001: 133).

18 yaşına kadar doğduğu şehirde kalan ve Şah-ı Nakşibend Muhammed Bahaddin Hazretlerinin onun hakkında iki âlemin sultanı tanımlamasını yaptığı (Mektubât-ı Geylâni, 2005: 4) Abdülkadir Geylani Hazretleri 488/1095'te Bağdat'a gitti. Fakat Gazali'nin kardeşi Ebu Hamid'in dersler verdiği Nizamiye Medresesine dâhil olmadı. Ebu Sa'd Ali el- Mukarrimi'den Hanbeli fıkhı dersleri aldı, Ebül'l Hayr Muhammed b. Müslim el-Debbas'tan tasavvuf eğitimi aldı. Uzun süre Irak çöllerinde elli yaşına gelinceye kadar münzevi bir derviş gibi dolaştı. Bağdat'a döndükten sonra dersler, vaazlar vermeye başladı. Onu dinleyen birçok Hristiyan Musevi, Müslüman oldu. Cemaat halkası, gittikçe büyümeye başladı. Önceleri Şafii mezhebinde olduğu halde, daha sonra dâhil olduğu Hanbelilerin önderi haline geldi (Bardakçı, 2005: 236). Bir vaazından sonra hakkın tecelli etmesi üzerine kurbiyyetini ilan etti. Bu ilan üzerine, sadece orada olanlar değil, İslam Dünyasından birçok veli ona tabi oldu (Nurhan, 2005: 90) Kadiriyye silsilesi Abdülkadir Geylani Hazretleri'den sonra genellikle Cemal-ül Irak diye tanınan oğlu Abdürrezzak veya Abdülcebbar ile devam eder (Azamat, 2001: 133).

XII. yüzyıl'da Orta Asya'da ve Türkler arasında Yeseviye, Orta Doğu ve Araplar arasında Rifaiyye tarikatı yaygınlaşırken Kadiriyye de Irak başta olmak üzere İslam Dünyasının her tarafına yayılmaya başladı (Azamat, 2001: 131). Daha Abdülkadir Geylani Hazretleri'nin sağlığında da geniş bölgelere ulaşan Kadiriyye tarikatının yaygın bir tarikat olmasının başka nedeni olarak Abdülkadir Geylani Hazretleri'nin çok sayıda çocuğu olması ve çocuklarının ve İslam âleminin birçok bölgesine mensup müritlerinin, onun yolunu devam ettirmek suretiyle katkıda bulunmalarıydı (Azamat, 2001: 131). Abdülkadir Geylani Hazretleri'nin ölümünden Moğolların Bağdat'ı işgal ettiği 1258 yılına kadar geçen dönem, Kadiriyye tarikatının kuruluş dönemi olarak tanımlanır (Azamat, 2001: 134).

Abdülkadir Geylani Hazretleri'nin çocukları ve torunları hem Moğol istilası nedeniyle hem de tarikatı yayma amacıyla İslam Dünyasının birçok bölgesine giderek tarikatın etki alanını genişletmişlerdi (Azamat, 2001: 132). Abdülkadir Geylani Hazretleri'nin Moğollar tarafından yıkılan medrese ve tekkesinin Kanuni Sultan Süleyman tarafından H. 942, M. 1534' yılında Mimar Sinan'a yeniden yaptırılması ve Bağdat'a Nakibüleşraf olarak Abdülkadir Geylani Hazretleri'nin soyundan gelen birinin tayini, Osmanlıların Abdülkadir Geylani Hazretleri'ne ve onun tarikatına olan hürmetlerinin bir işaretiydi. Kadiriyye tarikatını Anadolu'ya, XV. Yüzyılda Hacı Bayram Veli'nin müridi iken onun emri üzerine Hama'ya gidip, Abdülkadir Geylani Hazretleri'nin soyundan Hüseyin el-Hamevi'den hilafet alan ve ikinci Pir olarak kabul edilen Eşrefoğlu Rumi getirmiştir (Muslu, 2004: 376; Şapolyo, 2006: 188;

Yılmaz, 2007: 397). Tarikatın Anadolu'dan önce İznik çevresinde, İznik'in Tirse köyünden Abdurrahman Tırsi vasıtasıyla yayıldığı belirtilir (Öngören,2003: 224).

Güneydoğu Anadolu'dan olup tarikatın Halisiyye kolunu kuran Abdurrahman Halis et-Talabani'nin Sivas'a gönderdiği halifesi, Mur-i Ali Baba ve diğer halifeleri vasıtasıyla Halisiyye İstanbul ve Anadolu'da yayılmıştır (Azamat, 2001: 133). XVII. Yüzyılda, Rumiyye kolunun piri İsmail Rumi'nin faaliyetleri sonucunda da tarikat, başta İstanbul olmak üzere Anadolu ve Balkanlarda yaygınlık kazanmıştır. İsmail Rumi'nin İstanbul-Tophane'de kurduğu tekke, diğer bölgelerde açılan Kadiri Tekkelerinin merkezi haline gelmiştir (Azamat, 2001: 132). Osmanlı Döneminde Bitlis, Siirt, Van ve Beytüşşebap bölgelerinde asayiş sağlamak için Iraktan getirilen Kadiriler de vardır (Bardakçı, 2005: 237).

Kadirilerin İslâm Dünyasının adeta her köşesinde kurulmuş şubeleri hakkında değişik rivayetler vardır. Kaynaklar Kadiriliğin İslam Dünyasına, yayılmış şubelerinin başlıcalarının Esediyye, İseviye, Ekberiyye, Yafeiyye, Eşrefiyye, Hilaliyye, Rumiyye, Garibiyye, Halisiyye (Yücer, 2004: 371), Semadiyye, Mukaddesiyye olmak üzere 11'den (Şapolyo, 2006: 190) 45'e kadar sayılarını ulaştığını belirtir (Azamat, 2001: 135). Abdülkadir-i Geylani Hazretleri arkasından, bugüne kadar, ancak yarısından fazlasına ulaşabilen 50'den fazla eser bırakmıştır (Nablusi, 2006: 32; Gürer, 2007: 13). Bu şekilde dünyanın birçok bölgesinde şubeleri olan Kadiriler, ilk olarak Eşrefoğlu Rumi tarafından ulaşılan Balkanlarda da birçok yerde tekkelere sahiptiler (Muslu, 2004: 376). Bu Tekkelerden biri de Balkanların bir köşesi Kosova-Prizren'de olan Seyyid Şeyh Ali Baba tekkesi idi.

IV. Prizren-Kadiri Seyyid Şeyh Ali Baba Tekkesi

Prizren'de Kadiri tarikatına ait iki tane tekke vardır. Bunlardan biri Şeyh Hasan Efendi Kuruli Tekkesi, diğeri ise Seyyid Şeyh Ali Baba Tekkesidir (İzeti, 2003: 201). Seyyid Şeyh Ali Baba tekkesi bugün, Yugoslavya döneminde ayakkabı imalatında bulunulan "Komuna Ayakkabı Fabrikasının" karşısında yer almaktadır. Fabrika, bugün metruk haldedir ve tekke de tam olarak bu fabrikanın karşısına denk düşmektedir. XIX. Yüzyılın sonlarında Arap olduğu iddia edilen Şeyh Mehmet Ali (1880-1890) tarafından kurulmuş olan tekke, Halk arasında " Gözcü Mahmut Efendi Tekkesi" olarak da bilinmektedir (İzeti, 2003: 202). Tekkenin bu adla anılmasının nedeni olarak da, tekkenin, Gözcü Mahmut Efendi türbesi yanında inşa edilmesi olarak gösterilmektedir. Gözcü Mahmut Efendi için de, Bursalı olduğu ve bir Osmanlı askeri olarak, Prizren'in fethi esnasında bu yerde şehit düştüğü rivayetlerinde de bulunmaktadır.

Buna ilaveten halk arasında Gözcü Mehmet Efendi ile ilgili çeşitli rivayetler vardır. Bunlardan biri çok ilginçtir: Gözcü Mehmet Efendi, o zamanlar bataklık olan bugünkü tekkenin olduğu yerde, küçük ve basit bir evde, mütevazı bir şekilde haya-

tını sürdürürken muhtemelen Prizren Valisi olan o zamanki paşalardan birinin kızı hastalanır. Kimse de kızın hastalığına çare bulamaz. Bir gün yakınları Paşa'ya, Gözcü Mehmet Efendi'den bahsederek kızın hastalığı ile onun ilgilenmesini tavsiye ederler ve kızı, Gözcü Mehmet Efendiye getirirler. Gözcü Mehmet Efendi de kızın halini gördükten sonra, kız için dualar yapar. Kız da Gözcü Mehmet Efendinin yaptığı dualardan sonra iyileşir (Vırmiça, 2010: 78).

Kızın iyileşmesi üzerine de Paşa, Gözcü Mehmet Efendiye dile benden ne dilersen diyerek isteğini sorar. Mehmet Efendi de hiçbir şey talep etmez. Ancak Paşa, Şeyh Efendinin kendisinden hiçbir şey istememesi üzerine, Mehmet Efendinin yaşadığı evin etrafındaki bataklık temizletilmesi talimatını verir ve bataklık temizlendikten sonra burayı Mehmet Efendinin hizmetine sunar (Vırmiça, 2010: 78). Bu da tekkelerin, bulunduğu yerleri mamur hale getirdiği örneklerden biridir. Bu örnekte bataklık tekke mensupları kurutmuyor ancak, icra ettiği bir fonksiyonu ile bataklığın kurutulmasını ve dolayısıyla oranın mamur ve yaşanabilir hale gelmesini sağlamış oluyordu. Bu haliyle de Osmanlının fethiyle gelen tekkelerin Balkanları geri bırakmak bir yana, buldukları bölgelerin imarına katkıda bulunmuş oldukları bu örneklerle de bir kez daha görülmüş oluyordu.

Tekkenin şuanadaki postnişini Şeyh İlyas Baba ise, Raif Vırmiça'nın bu şekilde Gözcü Mehmet Efendi diye bahsettiği kişinin aslında, Seyyid Şeyh Ali Baba olduğunu söyler. Ayrıca Gözcü Mehmet Efendi diye tanıttığı kişinin de Fatih Sultan Mehmet'in kumandanlarından olduğunu, adının da Gözcü Mehmet değil, Mahmut olduğunu söyler. Rivayetlere göre, Paşa tarafından tekkeye verilen bu arazi, ilk halde, çok geniş ve halen bugün bile tekkenin yakınında ayakta bulunan namazgâh tekkenin müştematına dâhil imiş. Fakat zamanla bu arazinin çoğu, devlet ya da kimi şahıslarca mülk edinilerek arazi son derece küçültülmüş. Bugün o araziden, sadece tekkenin bulunduğu yer kadar küçük bir yerin kaldığı söylenir (Vırmiça, 2010: 78).

Tekkenin kurucusu Seyyid Şeyh Ali Baba'dan sonra gelen şeyhlerden Şeyh Ali Efendi, Osmanlıların kendilerine verdiği bu arazide tekkeyi inşa eder ve bu tekkede, inşasından yıkıldığı 1912 yılına kadar dervişleri ile birlikte etkinlikler devam eder. Tekkenin yıkılmasından sonra da, dervişler gizli olarak zikirleri bırakmamışlar, zikirleri müridanın evlerinde devam ettirmişlerdir. O dönemin idaresi, tekkenin yıkılmasına rağmen zikirlerin devam ettiğini fark eder ve 1948 yılında Şeyh Ali Babayı tutuklar. Fakat her ne kadar Şeyh Ali Baba tutuklanmışsa da kısa bir süre sonra Şeyh Efendi serbest bırakılır. Şeyh Efendinin serbest bırakılmasının yanı sıra Yugoslavya idaresi tekkede zikirlerin aleni olarak yapılmasına izin verir. Bu da tekkelerin bir fonksiyonu olarak görülmelidir. Her ne kadar yasaklansa bile halk içinde sosyal buluşmayı sağlayarak barışçıl amaçlara hizmet eden tekkelerin böyle fonksiyonlar icra ettikleri anlaşıldığında bu yasakların kalktığına da bu şekilde şahit olunmaktadır.

Tekkede bundan sonra zikirler aleni yapılmaya başlanır ve Şeyh Ali Efendi 1948 yılında tekkeyi yeniden inşa eder. Daha sonra da Şeyh Ali Efendinin ölümünü takiben Postnişin Şeyh Mehmet Ali olur. Ondan sonra postnişin olan Şeyh Mehmet Ali'nin ölümüyle ise tekke bir süre Şeyhsiz kalır. Daha sonra ise Şeyh Hızır Tamnik postnişin olur. 1903 yılında Prizren'de doğan Şeyh Hızır da, 1990 yılında da yine Prizren'de ölür. Derviş Baba Nurettin'in oğlu olan Şeyh Hızır'ın, Hilafet namesini Yakova'lı Hacı Şeyh Hakkı Dana'dan aldığı ifade edilir (Vırmiça, 2010: 79).

Yaşlı olduğundan dolayı Şeyh Hızır da, hayatta iken şeyhlik görevini oğlu İlyasa el vererek devreder. Bugün, Şeyh Ali Efendi tekkesinin şeyhi de Şeyh İlyas Efendidir. Seyyid Şeyh Ali Baba tekkesi de Kadiri Tarikatının Rezzaki koluna aittir (Vırmiça, 2010: 80). Kadirilerin kaynaklarda belirtilen kolları arasında Rezzaki kolu olmamasına karşın, Seyyid Şeyh Ali Baba tekkesinin Rezzaki koluna bağlı olduğunun belirtilmesi, tarikatın diğer kollarından başka Abdülkadir-i Geylani Hazretlerinin oğluna atfen kurulmuş olan bir Rezzaki kolunun varlığını gösterir.

Hâlen, yenilenmek üzere inşaat halinde olan tekke, bugüne kadar birçok tamirden geçmiştir. Kısa süre öncesine kadar tek katlı olan tekke bugün, 1 katı yol seviyesinin altında olmak üzere, 3 katlı olacak şekilde inşa edilmektedir. Tekkedeki İnşa faaliyetinden dolayı çevreden şikâyetler de olduğu Şeyh İlyas Baba tarafından şahsıma ifade edilmişti. Ancak Şeyh İlyas Baba, şikâyet edenlerin haklı olmadığını, burada asıl mağdurun tekke olduğunu söylemektedir. Çünkü tekkeyi içine alan namazgâh bölgesi dahil, tekkeye verilmiş arazi olduğunu, buraya yerleşenlerin tekkenin arazisine yerleştiklerini dolayısı ile asıl mağdurun kendileri olduğunu belirtmektedir. Esas cephe olan tekke avlusu, beton ve demir parmaklıklı duvarla çevrilidir. Semahanesinde duvara asıl levha ve çok sayıda zikir âlemleri bulunmaktadır. Tekkenin diğer iç duvarlarında, başta Hz. Ali, Kadiri Tarikatının kurucusu Abdülkadir Geylani'ye ait olduğu belirtilen resimler, postnişin olmuş daha önceki Şeyh Efendilere, mevcut Şeyh Efendi İlyas Efendiye ait resimler, zikir anını gösteren resimler, şiş kullanırken yapılan zikirle ait görüntüler vardır. Yine tekkenin iç duvarlarında başta Abdülkadir-i Geylani hazretlerinin Hz. Muhammet (S.A.V)'e ulaşan nesebi ve ona ait sözler olmak üzere İslâm ve tarikat büyüklerinden sözler içeren levhalar yer alır. Yine tekkenin bir duvarında o zamana kadar güzeran eden silsile vardır. Semahanenin mihrabı da çok süslüdür. Tekke duvarında bulunan resimler, aşağıda tek tek açıklanacaktır. Tekke bugün aktif olarak faaliyettedir. Dervişleri genellikle yöre halkındandır. Tekkede sazlar eşliğinde ilahi gurubu da etkindir. Zikirler, devamlı olarak her hafta Cuma namazından sonra yapılmaktadır (Vırmiça, 2010: 80). Zikirlerin ve toplantıların bu şekilde devam etmesiyle tekke, bulunduğu yerdeki halkın birbirine kaynaşması yoluyla Türk-İslâm kültürünü devam ettirmektedir. Balkanlarda her ne kadar Türkiye aleyhinde karalamalar olsa da tekkeler, bu şekilde yapmış oldukları periyodik toplantı ve zikirlerle, mensuplarını bu karalamalardan korumaktadır.

Çünkü burada zikirler ve ilahiler çoğunlukla Türkçe olmakta ve tekke adabı Osmanlı dönemindeki kuruluşunda olduğu gibi Türk tekke geleneği usullerine göre yürütülmektedir.

Tekke duvarında bulunan ve aşağıya yazılan tabloda belirtildiğine göre Abdülkadir Geylani Hazretlerinin nesebi hem anne hem de baba tarafından Hz. Muhammet (S.A.V)'e ulaşır. Yine aynı tabloda belirtildiğine göre Hz. Abdülkadir Geylani hazretlerinin menakıb ve silsilesi, torunu Ebu Salih Nasr tarafından yazılmış olup anne ve baba tarafından Hz. Muhammet (S.A.V)'in soyuna bağlandığı; anne tarafından Hz. Hüseyin Ra.'a, baba tarafından Hz. Hasan Ra.'nın torunu olduğu anlaşılmaktadır (Şapolyo, 2006: 185). Buna göre Hz. Abdülkadir Geylani hazretlerinin menakıb ve silsilesi aşağıdaki gibi belirtilir.

a. Anne Tarafından:

Seyyid Mahmud Tahir
Ebu Ata Seyyid Abdullah
Seyyid Kemaleddin İsa
İmam Alâudin
Muhammed el-Cevad
İmam Ali Rıza
İmam Musa el-Kâzım
İmam Cafer es-Sadık
İmam Muhammed el-Bakır
İmam Zeynel-Abidin
Hz. Hüseyin Ra.

b. Baba Tarafından

Ebu Salih Musa Zengi Dost
Abdullah
Yahya ez-Zahid
Muhammed
Davud
Mûsa es-Sani
Abdullah es-Sani
Mûsa el-Cevn (cun)
Abdullah Mahiz
Hasan el-Musenna
Hz. Hüseyin Ra.

Valideleri Fatımat'üz Zehra

Hz. Muhammed (S.A.V)

Tekkeye güney cepheden bitişik olan türbe, tekke ile aynı çatı altında bulunmaktadır ve tek kartlıdır. Tekke türbesinde sanduka biçiminde 5 kabir bulunmaktadır. Kabirler Gözcü Mehmet Efendi, Şeyh Ali Efendi, Şeyh Mehmet Ali, orada metfun şeyhlerden bir şeyhin hanımı ve Şeyh Hızır Efendi'ye aittir. Tüm sandukalar yeşil örtü ile örtülüdür. Onların üstlerinde de beyaz havlular vardır. Türbe içinde çok sayıda levha bulunmaktadır (Vırmiça, 2010: 80).

Halk arasında ve kaynaklarda yukarıda belirtildiği gibi bahsedilen Seyyid Şeyh Ali Baba tekkesine ait daha başka bilgilere ulaşabilmek için halen Postnişin olan Şeyh İlyas Baba ile görüşmek istedik. Tekkeye giderek kendisinden telefonla randevu aldık ve sözleştiğimiz vakitte Şeyh İlyas Baba ile Tekkede bir araya geldik. Kendisine, tekke ile ilgili öğrenmek istediklerimizi sorduk. Ayrıca, bir anlamda daha

önce öğrendiğimiz bilgilerin sıhhatini görebilmek anlamında tekke hakkında daha önce öğrendiğimiz bilgileri de sorduk.

Şeyh İlyas Baba'ya göre Tekke, Fatih Sultan Mehmet tarafından tesis edilen ve halen Prizren'de o adla bilinen Namazgâh'ın yanında, Namazgâh komutanlarından Tezgir Baba, Dalgın Baba ve Cafer Baba diye tanımlanan büyük zatların kabirleri ile çevrili üçgen alana kurulmuştur. Cafer Baba Yenimahalle camiinin köşesinde metfundur. Dalgın Baba, yine bu üçgende Evliyadan şehitlerin olduğu, bir evde metfundur. Tezgir Baba da, kendi adıyla anılan ve Namazgâhın kible tarafında, hâlen de ziyaret edilebilen Devlet Hastanesi bahçesi ile yan yana bulunan ziyaretgâhında metfundur.

Şeyh İlyas Baba, tekkenin Prizren'e gelişini anlatırken rüyadan bahseder. Bu rüyaya göre Seyyid Şeyh Ali Baba, Lahor'dan Gözcü Mahmut Efendi tarafından çağrılmıştır. Gözcü Mahmut Efendi, Seyyid Şeyh Ali Baba'nın rüyasına girerek onu, metfun bulunduğu yere, yani Prizren'e davet eder. Gözcü Mahmut Efendi de yukarıda da bahsedildiği gibi, şehiden burada metfun olan, İslâmı Prizren'e ilk getiren Fatih Sultan Mehmet'in kumandanlarından biridir. Şeyh İlyas Baba'nın ifadesine göre de bu tekke Kadiri Tarikatının Rezzaki koluna mensuptur.

Şeyh İlyas Baba Tekkesinin Kurucusu Seyyid Şeyh Ali Baba'nın, 12 İmamdan İmam Ali Rıza'nın neslinden geldiğini ifade etmektedir. Şeyh İlyas Baba'nın anlattıklarına göre, Seyyid Şeyh Ali Baba, ikamet ettiği Lahor'dan Gözcü Mahmut Efendinin daveti üzerine geldiğinde kimseyle tanışmadığından dolayı, Tekkenin olduğu yere gelince ilk faaliyet olarak halkla irtibata geçer. Bu süreç içinde de o sırada orada meskûn Acemliler, Seyyid Şeyh Ali Baba'nın, sen burada yerleşemezsin diye oraya yerleşmesine karşı çıkarlar. Bunun üzerine de Seyyid Şeyh Ali Baba da ben buraya davet üzerine geldim, diyerek Gözcü Mahmut Efendi'den aldığı daveti kendisine itiraz edenlere bildirir. Buna rağmen onu bir türlü kabullenemeyen Acemler, o sırada bekâr Seyyid Şeyh Ali Baba'ya, sana burada kız vermezler deyince, Seyyid Şeyh Ali Baba da onlara "buraya geldim. Hem buraya yerleşeceğim hem de 1 kızım ve 3 tane de oğlum olacak" der. Devamla da "3 oğlunun birinden de silsilenin yürüyeceğini" itiraz edenlere söyler.

Şeyh İlyas Baba'nın anlattığına göre de gerçekten de öyle olur. Seyyid Şeyh Ali Baba'nın dediği gibi çocukları olur. Üç çocuğundan ikisi ölür, oğullarından sadece Mehmet Ali sağ kalır. Kendisi vefat edince daha önce de söylediği gibi Mehmet Ali, Şeyh olarak posta geçer. Böylece de Seyyid Şeyh Ali Baba'nın bir kerameti tezahür etmiş olur.

Seyyid Şeyh Ali Baba'nın bu kerametini anlatan Şeyh İlyas Baba, Seyyid Şeyh Ali Baba'nın başka bir kerametini daha aktarır. Bu keramet de yukarıda anlatılan keramete büyük oranda benzer ancak ondan farklı bazı detaylar içerir. Şeyh İlyas Baba'ya

göre, o sırada muhtemelen Vali olan Osmanlı Paşası'nın bir derdi varmış. Vali'nin derdini bilen yardımcıları Vali'ye, derdini, Seyyid Şeyh Ali Babaya açmasını söyleyerek Şeyhten muska almasını salık verirler. Bu tavsiye üzerine Vali, Seyyid Şeyh Ali Babanın yanına gelir. Vali Paşa Şeyh efendinin yanına gelince Şeyh Efendiye, insanlar sizden “ yabancı “ diye bahsediyorlar der. Şeyh Efendi, Vali Paşa'nın bu cümlesine bir şey demez. Daha sonra Vali Paşa Şeyh efendiyi, makamına davet eder. Valinin makamına gelen Şeyh efendiye Vali Paşa, çocuğum olmuyor diyerek derdini açar. Seyyid Şeyh Ali Baba da hazırladığı duaları Vali Paşa'ya, İnşallah oğlun olur diyerek verir.

Aradan aylar geçtikten sonra bir gün Vali Paşa, Seyyid Şeyh Ali Babayı çağırır. Dileğimiz yerine geldi, dile benden ne dilersen der. Ayrıca ona nerede kaldığını soran Vali Paşa'ya, Seyyid Şeyh Ali Baba da Gözcü Mahmut Efendiye türbedarlık yapıyorum cevabını verir. Bunun üzerine Vali Paşa, ona bir şey isteyip istemediğini sorar, o da bugünlük yiyeceğim var diyerek bir şey istemediği karşılığını verir. Seyyid Şeyh Ali Baba'nın istememesine rağmen, bu cevap üzerine Vali de Şeyh Efendiye, kaldığı yerleri verir. O zamanlar bataklık olan tekkenin bulunduğu bölge, mahkûmlar çalıştırılarak kurutulur ve tekke buraya inşa edilir. Böylece buralar Vali Paşa tarafından, Seyyid Şeyh Ali Babaya verilmek suretiyle tekkenin mülkü haline ve böylece de bataklık olan bir arazi mamur hâle getirilmiş olur.

Tekkenin kurulduğu mahallenin, o zamanlar bataklık olduğundan dolayı son derece rutubetli olduğunu söyleyen Şeyh İlyas Baba, bu kez bataklıktan kaynaklanan bir sorunla ilgili, Seyyid Şeyh Ali Baba'nın bir başka kerametini anlatır. Bataklık sebebiyle oluşan rutubetten muzdarip olan halk, bu rutubet nedeniyle ayrıca yılan ve akrep sokmasından da çok sıkıntıda imiş. Yapmış olduğu dua ile Vali Paşa'nın derdine çare bulan Şeyh Efendi, yılan ve akrep sokmalarını da tedavi edebildiği için yöre halkınca da sevilir olmuş. Bu da onun bir başka kerameti olarak gösterilir olmuş.

Seyyid Şeyh Ali Baba, vefat edince yukarıda da belirtildiği gibi, Postnişine halifesi ve aynı zamanda oğlu Mehmet Ali Şeyh olarak geçmiş. Seyyid Şeyh Ali Baba'nın oğlu Şeyh Mehmet Ali çok zeki biriymiş. Seyyid Şeyh Ali Baba oğlu, Şeyh Mehmet Ali'ye bir gün, filan zaman ay tutulacak demiş. Babası rahmetli olduktan uzun zaman sonra yeni Şeyh Mehmet Ali Bir gün abdest alırken gün ortasında hava kararmaya ve yağmur yağmaya başlamış. Bunun üzerine babası Seyyid Şeyh Ali Baba'nın sözü aklına gelmiş. Babasının sözünü hatırlar hatırlamaz da kayıtlarına bakmış. Yağmurun yağdığı o vaktin, tam da babasının ona yıllar önce söylemiş olduğu vakit olduğunu görmüş. Bu da Seyyid Şeyh Ali Baba'nın bir başka kerameti olarak anlatılır olmuş.

Seyyid Şeyh Ali Baba, oğlu Şeyh Mehmet Ali'ye yılan sokması üzerine, yılanın soktuğu yerin emilmesini, emilen yerin de dışarı tükürülmesini tavsiye etmiş. Ondan sonra o da öyle yaparak yılanın soktuğu yeri mesh edermiş ve yaranın iyileşmesini sağlarmış. Seyyid Şeyh Ali Baba'nın kerameti olarak gösterilen bu olaydan sonra

Şeyh İlyas Baba, Şeyh Mehmet Ali'nin de Arnavutluk'ta vuku bulan bir kerametini aktarır.

Arnavutluk'ta Komünizm dönemi, dini olan her şeyin yasak olduğu bir vakte, Şeyh Mehmet Ali'nin de Arnavutluk'ta fukara bir müridi varmış. Mürit, Şeyh Mehmet Ali'ye, "Baba şeyh, bir parça ekmeğe muhtacım, himmetinize muhtacım" diyerek Şeyh Efendiden yardım istemiş. Şeyh Mehmet Ali de adı Raif olan müridine, yılan soktuğunda ne yapılacağını anlatarak ona, yılan sokmuş hastaları iyileştirme yeteneği kazandırmış.

Raif'in bunu şeyhinden öğrenmesinden sonra bir gün bir yılan Raife yaklaşmış, Raif'in koynuna girmiş. Vücuduna bu şekilde yılan giren Raif, bundan hiç etkilenmemiş. Yılan da Raif'e hiçbir şey yapmamış. Günlerden bir gün, bu hasleti kazanan Raif bir akşamüstü, çayhaneye gitmiş. Üzerinde doğru düzgün bir kıyafeti bile olmayan Raif, don gömlek kahveye gelmiş. Çayhanede bulunanlardan para istemiş, fakat kimse ona para vermemiş. Bunun üzerine yılanı o da koynundan çıkararak onlara göstermiş, " para vermezseniz yılan size yaklaşır " demiş, onlar da bunun üzerine ona para vermiş. Böylece de Şeyhinin ona kazandırdığı haslet üzerine Raif, ihtiyacını giderecek bir nitelik kazanmış.

Şeyh Mehmet Ali'nin bu kerametini anlatan Şeyh İlyas Baba, Şeyh Mehmet Ali'nin bu defa başka bir kerametini açıklar. Şeyh İlyas Baba'nın anlattığına göre Şeyh Mehmet Ali Baba'nın bu kerameti, hastaların şifa bulması ile ilgili imiş. Bir gün orada yaşayan halktan birinin çocukları hasta olmuş. Çocuklardan birinin adı Kurtiş, diğerinin adı Vedat'mış. Çocuk evlenme yaşına gelince çok kötü hasta olmuş. Nereye gitmişlerse de çocuk şifa bulamamış. Bunun üzerine bu aileye de çevreleri tarafından Şeyh Mehmet Ali'ye gitmeleri tavsiye edilmiş. Onlar da çocuklarını Şeyh Mehmet Ali'ye götürmüşler. Çocuğu gören Şeyh Mehmet Ali de çocuğa nuska vermiş. Daha sonra da Şeyh Efendiden aldıkları muskalarla çocuk şifa bulmuş. Çocuğun ismini de değiştirmişler.

Kendisinden önceki Şeyh Efendilerin kerametlerini bu şekilde anlatan Şeyh İlyas Baba, tekkenin olduğu yerin kazıldığı ve buradan kemiklerin çıktığını da söyler. Bu şekilde dört tarafı kabristan olan tekkenin yanındaki, türbe önünün de Gülistan olduğunu ifade eder. Bu açıklamalardan sonra Şeyh İlyas Efendi tekkeye ait bazı prensiplerden bahseder.

Buna göre Silsile, Nübüvvetten Velayete çıkmazsa, o silsilenin karanlığa gideceğini söyler. Halifelere de inançları olduğunu söyleyen Şeyh İlyas Baba, Hatmeden ilk Şahi Velayetin de İmam Ali'ye ait olduğunu belirtir. Bu açıklamasından sonra da bir Hadis-i Kutsi ile bunu destekleyeceğini belirtir:

"Ben ilmin şehri, Hz. Ali de onun kapısıdır"

Daha sonra Şeyh İlyas Baba, İslam'a hizmetin sözle değil, hal ile olacağını söyler, böyle yapamayanların tam Müslüman da olamayacaklarını, İslâm'ın, Zahir ve Batın birlikte olursa tam olacağını belirtir.

Bu kanaatini de Niyazı Mısri'nin bir dizesi ile destekler;

Savm salât ile sanma biter

Derdime derman arardım

Derdim bana derman imiş

Şeyh İlyas Efendi, tekkenin arka tarafındaki türbede yatanların kim olduklarını da şu şekilde açıklar.

Gözcü Mahmut Efendi

İran Mollalarına göre Seyyid Şeyh Ali Baba

Şeyh Ali Baba'nın oğlu, Seyyid Şeyh Mehmet Ali Baba

Seyyid Şeyh Mehmet Ali Baba'nın Oğlu, Seyyid Şeyh Hızır Baba

Şeyhlerden birinin hanımı.

IV. a - Tekkenin Duvarlarındaki Bazı Fotoğraflar Hakkında Açıklamalar

Tekkenin duvarlarındaki fotoğraflar hakkında burada açıklamalar yapılmış, fotoğraflar ise makalenin "Ek" Kısımına ilave edilmiştir.

Tekke 1ve 2'deki fotoğraflarda: Tekkenin içindeki kitaplık incelendiğinde, kitaplığın içinde sol üst köşede yer alan ve Hacı Bektaş Müzesi Pirevi Kırklar meydanında bulunduğu belirtilen bir levha vardır. Levhanın altına iliştirilmiş açıklamada: "iki taraf sütunlu bir kapının kemeri üzerinde, ben ilmin şehriyim, Ali, onun kapısıdır" hadisi yer almaktadır. Levhada ise "Aman Ya Ali" ve Hüseyini, 12 dilimli Bektaşî tancına benzer bir taç üzerinde ise Hz. Muhammet (S.A.V) adı yer almaktadır. Ayrıca levhanın içinde en üstte Allah, onun altında ortada Hz. Muhammet (S.A.V), onun sağında Hz. Ali (Ra.), Muhammet isminin solunda ise Fatıma isimleri yazılıdır.

Bektaşî inancına göre, iki taraf sütunlu olan kapıdan geçildiğinde bu kapıdan her kim geçerse, artık o geçen kişinin kâmil insan mertebesine ulaştığına inanılır. Tarikat/Dini ritüellerde kapıdan girilirken eşîşe basılmaması, bu bilincin o inanca mensup tarikat ehli tarafından bilindiğini gösterir.

Yine Tekke 1 adlı fotoğrafta: Kütüphanenin içinde yine üstte ortada yer alan fotoğrafın içinde tekke şeyhine, bir dervişe ve bir çocuğa ait fotoğraf vardır. Üstten ikinci rafta solda tarikat şeyhinin mihrap önünde, zikir aletleri ile birlikte çekilmiş fotoğrafı vardır. İkinci rafın sağında yer alan resimde, Hz. Ali ve önünde bir aslan, ön

cepheden bakışa göre sağında Hz.Hüseyin, solunda Hz.Hasan, Hz.Ali'nin arkasında Selman-ı Farisi vardır. Selman-ı Farisi Alevilik inancına göre Kırklar meclisinde yer alır. Resimde yer alan her şahsiyetin başında ışık halesi vardır. Hemen resmin altındaki yazıda Hz. Muhammet (S.AV)'in hadisi “*Zikru Ali İbadetun, Ali'yi Zikretmek İbadettir*” yazılı olmakla Ehli Beyt sevgisinin en üst nişanesi görülmektedir.

Yine aynı fotoğrafta, bu kez, 3.ncü rafta, (02.10.1971) fotoğraftan da anlaşıldığına göre, farklı tarikatlardan şeyh ve dervişlerin bir arada olduğu bir meclis görüntüsü yer almaktadır. Fotoğraflardaki değişik tarikatların varlığı, serpuşların farklılığından da anlaşılmaktadır. Hemen yanında yer alan resimde de “*Allahın aslanı Ali ifadesi ve La feta İlla Ali, La Seyfe İlla Zülfikâr*” Yazısıyla birlikte Hz Ali'nin kılıcı ve onun önünde aslanın çizildiği bir resim vardır. Yine aynı rafta Alevilik ve Bektaşiliğe ait bir kitap vardır.

Tekke 3 ve 4 Numaralı fotoğraflarda Hindi Seyit Şeyhül Ali Baba'dan müteselsilen gelen silsile vardır. Fotoğrafın en üstünde Hindi Seyit Şeyhül Ali Baba'nın evlatlarının isimleri vardır. Daha sonra da Bercah Der Medine Prizren'de Mahale, Yeni Mahale Caddesi alt açıklaması ile verilen Hindi Seyit Şeyhül Ali Baba'nın evlatları ve muhtemelen halifelerinin adları yazılıdır.

Tekke 5 ve 6 numaralı fotoğraflarda: Kadiriliğin kurucusu Abdülkadir-i Geylâni hazretlerinin resmi vardır. Abdülkadir-i Geylâni hazretlerinin resminin sağında ise “*Varıp gökten yere kurdum binayı, Ali ile Muhammed'in aşkına, Hasan ile Hüseyin'in şefkatine*” yazılı levha vardır.

Tekke 7 numaralı fotoğraftaki, Anadolu'da yaşayan Müslümanların tamamında görülen kabir ve türbelere su koyma geleneği ile eren ve evliyalara yönelik yeşil örtülerin, üzerinde havlu, 99'luk zikir tespihlerinin yer alması tüm tarikatlarla benzerlik açısından önemlidir. Seyyid Şey Ali Baba Tekkesi'ndeki kabirlerde de ay-nılarını görmek mümkündür.

Tekke 8 numaralı fotoğrafta, üzeri kırmızı örtüyle kaplı olan mezar, şeyhlerden birinin hanımının mezarı olarak ifade edilmiştir.

Tekke 9 numaralı fotoğrafta da, Bayan kabrinin önünde Osmanlı Padişahı Fatih'in şehre girdiği yer olan Namazgâh bölgesine ait bir fotoğraf yer almaktadır.

Tekke 10 numaralı fotoğrafta, Resmin solunda bez üzerine basılmış 12 İmam resmi. Onun sağında Hz. Hüseyin, onun yanında altı üstlü levhalar, onun sağında Türk bayrağı ve 12 İmam'ı sembolize eden bez baskılı resim vardır. En arkada yüzü belli olmayan fotoğraf, İmam Mehdi'yi temsil etmektedir.

Tekke 11 ve 12 nolu fotoğraflarda da Hz. Hüseyin ve 12 İmam'a ait resimler daha belirgin olarak görülmektedir.

Tekke 13 ve 14 nolu fotoğraflarda, peş peşe Hz.Muhammed (S.A.V), Hz.Ali (Ra.), Selman-ı Farisi ve onların ayaklarında ördekler, Onun altındaki levhada Hz.Fatıma'ya ait olduğu düşünülen bereket duası, yanında iki adet levha, hemen yanında Hz.Ali (Ra.), sandukalı başka resim vardır.

Tekke 15, 16 ve 17 nolu fotoğraflarda, 12 mumluklu şamdan ve yer sofraları, faraş görülmektedir. Mumları yakarak “*delil*, چراغ *uyandırma*” töreni, yine Alevi-Bektaşilerde de olan törenlerdendir.

Tekke 17 nolu fotoğrafta, tekkede yatan üç mübareğe ait sandukalar vardır.

Tekke 18, 19, 20 ve 21 nolu fotoğraflarda, 12 İmamların ve 14 masumların (Hz. Muhammet ve Fatma ve 12 İmamlar) resimleri ve onlara ait bilgiler vardır.

Tekke 22 ve 23 nolu fotoğraflarda, Bektaşilerde Penç-i Âli, Aba (Ehl-i Beyt)'yı temsil eden bir selamlama usulü olarak da tanımlanır.

Tekke 24 nolu fotoğrafta, üzerinde Besmele, Yasin-i Şerif, lafza-i Celal yazan levhalar ve Abdülkadir-i Geylâni hakkında yazı olan levha vardır.

Tekke 26, 27, 28 ve 29 nolu fotoğraflarda, zikir aletleri ve Zülfikar sembolü vardır.

Tekke 30, 31, 32, 33 ve 34 nolu fotoğraflarda, 12 İmamlara ait levhalar ve değişik tarikat şeyhlerinin serpuşları ve adlarını içeren resimler vardır.

Tekke 35 nolu fotoğrafta, daha çok Bektaşilerde olan sazların var olduğu görülmektedir.

Tekke 37, 38 ve 40 nolu fotoğraflarda Tekkeye ait Silsile vardır.

Tekke 37 nolu fotoğrafta, tekkenin restorasyondan önceki hali sırasında önünde dervişlerle birlikte çekilmiş fotoğrafta görülen Kadiri başlığını temsil eden resim vardır.

Kosova'da yaşayan tarikat ve tekkeler uzmanı ve aynı zamanda Halveti tekkesi dervişi Taceddin Bütüçi, kendisi ile yaptığımız görüşmemizde, tekkeler ve Seyyid Şeyh Ali Baba tekkesi ile ilgili bazı değerlendirmelerde bulunmuştur.

Derviş Bütüçi, Kadiri tarikatının Prizren'deki bu Rezzaki kolunun, Halisi alt kolu kurucusunun Abdurrahman Halis Talabani'den gelen bir kol olabilme ihtimalini söylemiştir. Abdurrahman Halis Talabani'nin de 1850'li yıllarda vefat ettiğini ve Kerkük'te metfun olduğunu söyleyen Derviş Bütüçi, onun 5 oğlu ve 5 halifesi olduğuna hatırlatır. Abdurrahman Halis Talabani'nin küçük oğlu Ali'nin nereye gittiğinin bilinmediğine de dikkat çeken Derviş Bütüçi, Prizren Kadiri Tekkesinin kurucusu Şeyh Ali Baba'nın da, Abdurrahman Halis Talabani Efendi'nin en küçük oğlu, Seyyid

Şeyh Ali Baba ile aynı kişi olup olamayacağının düşünülmesi gereğine işaret eder. Derviş Bütüçü ayrıca, Abdurrahman Halis Talabani'nin soyundan gelen Abdülkadir Efendi'nin Türkiye Televizyonlarında birkaç yıldır yayımlana bir dizide rol alan erkek bir sanatçının babası olduğunu da ilave eder.

Derviş Bütüçü, Kadirilerle ilgili açıklamalarında, namazlardan sonra verilen dua okunduğunu belirttiikten sonra, Kadirilerin şişle zikir yapmalarının izne tabi olduğunu, izin alındıktan sonra da şiş kullanılarak zikir yapılabileceğini söyler. Zikirlerde şişlerin çoğunlukla Sadiler ve Rıfailer tarafından kullanıldığını söyleyen Derviş Bütüçü, şiş kullanabilmek için, zikir esnasında ya şiş kullanmaya ehliyetli ya da şiş kullanmaya ehliyetli bir Şeyhten el alınması gerektiğine dikkat çeker.

Bu şekilde, halen postnişin olan Şeyh İlyas Baba'nın Türkçe konuştuğu, hutbelerin Abdülkadir Geylân-i Hazretlerinin Mektubat'ından olmak üzere Türkçe okunduğu, Cuma namazlarından sonraki geleneksel zikirlerinin Türkçe yapıldığı Seyyid Şeyh Ali Baba tekkesi, yukarıda da belirtildiği gibi faaliyetlerini yıllardır devam ettiren bir tekkedir. Bu haliyle de Türkiye'nin ve Türkçe'nin önemi ve önceliği ilk bakışta kendisini göstermektedir. Kendisi ile yaptığımız görüşmemizde Şeyh İlyas Baba, Türkiye'ye olan muhabbetini ve yakınlığını ifade etmesi, Prizren'deki bu kadiri tekkesinin Türkiye ile olan bağlarının hala zayıflamadığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

IV. b - Tekkeye Ait Silsile Ve 12 Masum İmam

Aşağıya yazılmış olan Silsile ve 12 Masum İmam, tekkenin duvarına asılmış olan tablolarından çıkarılmıştır. Silsile, Tekke 37, 38 ve 40 numaralı fotoğraflarda, 12 Masum İmam da Tekke 19 numaralı fotoğrafta yer almaktadır.

O ALLAH DAİMA YARDIMCIDIR

HİLAFET NAME

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

ALEMLERİN RABBİ OLAN ALLAHA HAMD OLSUN VE SALAT-U SELAM'DA ALİMUHAMMEDE VE ONUN ALİNE VE EHL-İ BEYTİ'NİN TUMÜNE OLSUN. NİTEKİM BUNDAN SONRA BU İCAZETİ VE HİLAFETİ KADİRİ TARIKATI'NIN EHL-İ TASAVVUF ŞAHİBİ KADİRİ (PEYGAMBER SOYUNDAN) SEYYİD'LERİN EFENDİSİNDEN ALMIŞ OLAN EŞŞEYH EL-HAC MUHAMMEDİN OĞLU EŞŞEYH ŞAHI NASİRADDİN VE O DA BU İCAZETİ SEYYİD ABDULLAHIN OĞLU EŞŞEYH SEYYİD ALİ BABA'YA HİBE EDİP LAHOR KASABASINDAKİ DERGAHINDA VERMİŞTİR. ALLAH'IM

ONU YUKARIDA ANDIĞIMIZ (İCAZET VERDİĞİMİZ KİŞİYİ) CÖMERT SAHİBİ RESULUNUN CÖMERTLİĞİNDE VE ONUN GÜVENİLİR ASHABİ'NİN GÜVENİNDE VE YÜCE EVLATLARI'NIN YÜCELİĞİNDE VE SALİH DİNDAR EVLİYA'NIN DİNİNDE VE İLMİNE ÂMİL OLAN ALİMLERİN, ULEMA'NIN İLMİNDE SABİT KIL. SENİN KUDRET VE ŞEREF ŞAHİBİ RABBİN ONLARIN İSNÂD ETMEKTE OLDUKLARI VASIFLARDAN MÜNEZZEHTİR. SELAM OLSUN TÜM HAK ELÇİLERİNE VE HAMD OLSUN ALEMLERİN RABBİ ALLAHA. ALLAHIM SALAT MUHAMMEDİN ÜZERİNE VE MUHAMMEDİN EHL-İ BEYTİ ÜZERİNE OLSUN. ALLAHIM BU EHUDDİNİN ADIMINI (KADEMİNİ) SABİT KIL EN DOĞRU YOL (SİRATİ MÜS TAKİM) ÜZERE HAKTIR YA ALLAH YA ALLAH YA ALLAH.

HİNDİSTANLI EŞŞEYH SEYYİD ALİ BABA DERGAHI

RİZREN ŞEHRİNİN YENİ MAHALLESİNDEDİR.

EVLADI HACI ALİ BİLAL EFENDİ

ŞEYH CAFER BABA TOPOYAN'LI

ŞEYH ZADE ABDULLAZİZ RAHMETULLAH

ŞEYH ABDULLATİF RAHMETULLAH

ŞEYH MUHAMMED ALİ BABA VE O BU

SİLSİLEYİ YOLU DEVAM EDENDİR POST NİŞİNDİR.

LAHOR KASABASINDA GÖMÜLÜ OLAN ESSEYH EL-HAC MUHAMMED'İN OĞLU ESSEYH ŞAHİ NASİRADDİN BU HİLAFETİ VE İCAZETİ HAZRETİ ŞAHİ PİR KADDESALLAHU SIRRU HUUDAN ALDI VE O EŞŞEYH ŞAHİ GAVSEDDERHİ KUDRETULLAH K.S.HU DAN VE EŞŞYH ŞAHİ YESİN K.S.HU DAN VE EŞŞEYH ŞAHİ ALEMİN DİREĞİ OLARAK TANINMIŞ ŞAHİ VE TEHLİ K.S. HU DAN VE O EŞŞEYH ŞAHİ TACMUİNEDDİN K.S.HU DAN VE O EŞŞEYH ŞAHİ ABDULLAH HADİ K.S. HU DAN VE O EŞŞEYH BİŞAHİ ABULLAH-İ BUHTEVİ K.S HU DAN VE EŞŞEYH HASAN ŞAHABEDDİN K.S. HU DAN VE O KADİRİ ŞAH CEMALİ'NİN OĞLU EŞŞEYH ŞAHİ BEYAZİD K.S. HU DAN VE O KADİRİ ŞAHİ MUHAMMEDİN OĞLU EŞŞEYH İSLAM TANINMIŞ ŞAHİ MUZAFFER K.S HU DAN VE O KADİRİ ATARULLAHIN OĞLU İBRAHİM'İN OĞLU EŞŞEYH SALİKLER SEYYİDİ ŞEYH ŞEMSEDDİN ŞAHİ MUHAMMED K.S. HU DAN VE O KADİRİ HASAN YEMNANİ'NİN OĞLU EŞŞEYH SEYYİD AHMET K.S HU DAN VE O EŞŞEYH KADİRİ SEYYİD HASAN K.S HU DAN VE O EŞŞEYH KADİRİ SEYYİD MUSA K.S HU DAN VE O EŞŞEYH PİR SEYYİD ALİ KADİRİ K.S.HU DAN VE O EŞŞEYH KADİRİ SEYYİD MUHAMMED

K.S. HU DAN VE O EŞŞEYH SEYYİD HASAN BAĞDADİ K.S HU DAN VE O EŞŞEYH KADİRİ SEYYİD MUHAMMED AHMED K.S HU DAN VE EŞŞEYH EBİ EHACİB MUCEDDİN K.S. HU DAN VE O EŞŞEYH KADİRİ İMADEDDİN K.S. HU DAN VE O EŞŞEYH KADİRİ SEYYİD TACEDDİN K.S. HU DAN VE O EŞŞEYH NUREDDİN K.S. HU DAN VE O (KABRİ BAĞDATTI) EŞŞEYH HAZRETİ ŞAHİ MUHİDDİN SEYYİD ABDULKADİRİ KEYLANİ K.S. HU DAN VE O EŞŞEYH MUSLİHUDDİN'İN BABASI SAİD NAHZUNİ K.S. HU DAN VE O EŞŞEYH ŞERAFEDDİN EBUL HASAN ALİ'NİN OĞLU MUHAMMED KUDSİ HÜNKARİ K.S. HU DAN VE O EŞŞEYH EBUL FERAC YUSUF TARTUSİ K.S. HU DAN VE O HÂCE EBUL FAZİL SAHİBİ ABDULVAHİD TEMİMİ K.S. HU DAN VE O EŞŞEYH ABDULLAH-İ ŞİBLİ K.S HU DAN VE O EŞŞEYH HÂCE EBUL KASIM CÜNEYDİ BAĞDADİ K.S. HU DAN VE O EŞŞEYH SİRRİ SEKATİ K.S. HU DAN VE O EŞŞEYH MARUFİ KERHİ K.S HU DAN VE O EŞŞEYH SEYYİD İMAM ALİ RİZA RADİYELLAHU ANHU DAN VE O İMAM MUSA-İ KÂZİM R.A.HU DAN VE O İMAM CAFER-İ SADİK R.A. HU DAN VE O İMAM MUHAMMED BAKIR R.A. HU DAN VE O İMAM ZEYNEL ABİDİN R.A. HU DAN VE O İMAM HÜSEYİN-İ ŞAHİ ŞEHİDİ DESTEGİRİ KERBELA R.A. HU DAN VE DENİLDİ İMAM HASAN R.A. HU DAN VE O İMAM ALİ RADİYELLAHU ANHU VE KERREMELLAHU VEÇHE HU DAN VE O HAZRETİ MUHAMMED MUSTAFA SALALLAHU TEALA ALEYHİ VE SELLEM DEN VE O CEBRAİL ALEYHİSSELAM DAN VE O DA ALLAH'HU TEALA DAN.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

HAMD ÂLEMLERİN RABBİ OLAN ALLAHA VE SALAT-U SELAM DA RESULU MUHAMMEDE VE ONUN ÂLİNE VE ESHABININ ÜZERİNE OL-SUN. BİZDEN SONRA BURADA HAZIR BULUNANLAR BU İCAZETİ VE HİLAFETİ İCAZET VEREN SALİKLERE SADİK MUHABBETİYLE TASAVVUF SUFİ ŞERİATINA KÂDİRİ TARİKATI'NIN KADİRİ ÜZERİNDE HİZMET EDENE SONRA BU İCAZETLE İZİN VERİLDİ SEYYİD ABDULLAHIN OĞLU SEYYİD ALİ BABA'YA ALLAHU TEALANIN İSİMLERİYLE ONUN HALİFESİ OLARAK VE ODA BU İCAZETİ VE ESMALARI BİZ KADİRİ TARİKATI TASAVVUF SÜFİLERİNDEN ALDI VE BEN FAKİR SECDE SAHİBİ EL-HAC MUHAMMEDİN OĞLU EŞŞEYH NASİRADDİN LAHOR DERGAHINDAN ORANIN DERVİŞİ OLARAK BUNU RİVAYET EDER ANLATIRIM; ALLAH SALİM ETSİN BÜTÜN HALİFELERİ VE İHVANLARI EY RAHME DENLERİN EN RAHİMLİSİ.

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

BÜTÜN HAMD LAR ALLAH İÇİN ONU ZİKRETMEKLE KİLİTLİ KALPLER AÇILIR, GİZLİ SIRLARI İYİLİĞİYLE KEŞFEDEN, ŞÜKRÜ İLE BAYRAKLARI YÜCELTEN DALGALANDIRAN. HAMD EDİYORUM ONA BİZİ EHL-İ TEVHİDDEN SAYDI VE ŞÜKREDİYORUM ONUN İÇİN Kİ BİZİ ÜSTÜN YANİ FAZİLETLERİ İSTEYENLERDEN KILDI. SALAT VE SELAM OLSUN BİZİM YÜCEMİZ MUHAMMEDE VE SALAT OLSUN ONUN NEBİLERİNE VE KULUNA VE AİLESİNE VE GÜVENİLİR, FAZİLETLİ ESHABINA. SONRA DİYOR FAKİR KUL ÖYLE FAKİR KUL Kİ ACZİYET VE İHMALKÂRLIĞI İLE TANINMIŞ VE BAĞIŞLANMIŞ OLSUN O VELİ SEYYİD ALİ BABA KADİRİ.

HİCRİ SENE ... .. II98.

RECEB AYI'NIN 4.GÜNÜ.

ALLAHA MUHTAC OLANIM

HİNDİSTANIN LAHOR ŞEHRİNDEN

ŞEYH NASİRÜDDİN

YA RABBİ BEDENLERİMİZİ SENİN RESULUNUN AŞKI İLE YAK, VE SENİN RESULUNUN NURU İLE KALBLERİMİZİ ŞEVKLENDİR NURLANDIR. YA RABBİ HAZRETİ MUHAMMED ÜMMETİ'NİN KALBLERİNİ AÇ. YA RABBİ HAZRETİ MUHAMMED ÜMMETİNİN. YA RABBİ YA RABBİ BÜTÜN MUHAMMED ÜMMETİNİ BAĞIŞLA SALAT VE SELAM BÜTÜN ENBİYA VE MÜRSELİNE VE EVLİYA'YA VE SALİHLERE ALEMLERİN RABBİ OLAN ALLAHA HAMD MÜRSELİNE VE EVLİYA'YA VE SALİHLERE ALEMLERİN RABBİ OLAN ALLAHA HAMD OLSUN.

DİKKAT:

KIRMIZI RENKLE ÇİZİLMİŞ OLAN CÜMLELER ASIL METİNDE KIRMIZI RENKLE YAZILIDIR.

BUMETİN SEYYİD HİNDİSTANLI EŞŞEYHALİ BABA HİLAFET NAMESİNİN ARAPÇA'DAN TÜRKÇE'YE ÇEVİRİLMİŞ TERCÜMESİDİR. EŞŞEYH HIZIR BABA'NIN OĞLU OLAN EŞŞEYH İLYAS EFENDİ'NİN ACİZ VE İHMALKÂR OĞLU TARAFINDAN TERCÜME EDİLMİŞTİR ....

TARİH/:Miladi.01/VI/2000,Hicri.28/II/421.PERŞEMBE GÜNÜ

“HU DOST İLLA HU”

Mühür yer

Mühür yer

IV.c - Ondört Masumların (A.S) İsimleri

MARCAHI	İSİM	LAKAB	KUNYE	Baba Adı	Anne Adı	Doğum Tarihi	İmamet Süresi	Veft Yası	Veft Tarihi	Katılı	Veft Yeri	Cocekleri
Son Peygamber	Muhammed (S.A.V)	Mustafa	Ebül Kâsım	Abdullah	Amine	17.R. evvel 52. yıl H.Önce	Nübuwet 23 sene	63.yıl	28. sefer 11 H.	Yahudi Kadı	Medine	3 erkek 4 kız
Birinci imam	Ali (A.S)	Emir-ül mü'minin	Ebül Hasan	Ebu Talib	Fatıma	13. recep 23 yıl H. Önce	30 yıl	63.yıl	21. Ramazan 40 H.	İbni Müstem	Necf	12 erkek 16 kız
Üçüncü imam	Fâtıme (S.A.)	Zehra	Ümmü'l Eimme	Muhammed	Hız Hatice	20 C. Ahir 8 yıl H.Önce	İmam deyl	18 Yıl	13 C. evvel 11 H.	Kanfüz	Medine	3 erkek 2 kız
İkinci imam	Hasan (A.S)	Mücebâ	Ebu Muhammed	Ali	Fâtıme	15 Ramazan 3 H.	10 YIL	47.YIL	28. sefer 50 H.	Cu'de	Baki Medine	8 erkek 7 kız
Üçüncü imam	Hüseyn (A.S)	Seyyidü'l Şüheda	Ebu Abdullah	Ali	Fâtıma	3 Şaban H.	11 yıl	57. yıl	10 Muharem 61 H.	Şımr	Kerhela	4 erkek 3 kız
Dördüncü imam	Ali (A.S)	Zeynü'l Abidin	Ebu Muhammed	Hüseyn	Şehri Banu	5 Şaban 38 H.	35 yıl	57. yıl	25 Muharem 98 H.	Hısam	Baki Medine	11 erkek 4 kız
Beşinci imam	Muhammed (A.S)	Bakır	Ebu Cafer	Ali	Fâtıme	3 sefer 57 H.	19 yıl	57. yıl	7 Zilhicce 114 H.	İbrahim	Baki Medine	5 erkek 2 kız
Altıncı imam	Cafer (A.S)	Sâlik	Ebu Abdullah	Muhammed	Ümmü' ferve	17 R. Evvel 83 H.	34 yıl	65 yıl	25 seval 148 H.	Mâsur	Baki Medine	7 erkek 3 kız
Yedinci imam	Musa (A.S)	Kâzım	Ebül Hasan	Cafer	Hamide	7 sefer 128 H.	35 yıl	35 yıl	25 Recep 183 H.	Harun	Karımşyn	18 erkek 19 kız
Sekizinci imam	Ali (A.S)	Ruzâ	Ebül Hasan	Musa	Necime	11 zilkaide 148 H.	20 yıl	55 yıl	29 sefer 203 H.	Me'mun	Meshed (Tus)	1 erkek 1 kız
Dokuzuncu imam	Muhammed (A.S)	Takay	Ebu Cafer	Ali	Şehike (Hızran)	10 recep 195 H.	17 yıl	25 yıl	29 zilkaide 220 H.	Mu'tesem	Karımşyn	4 erkek 7 kız
Onuncu imam	Ali (A.S)	Nâkay	Ebül Hasan	Muhammed	Semane	2 recep 214 H.	33 yıl	40 yıl	3 Recep 254 H.	Mutevekkil	Şımr İRAK	4 erkek 1 kız
Onbirinci imam	Hasan (A.S)	Askeri	Ebu Muhammed	Ali	Hudays (Sedil)	8 R. Ahir 232 H.	6 yıl	28 yıl	8 R. Evvel 260 H.	Mu'temil	Şımr İRAK	1 erkek
Onikinci imam	MUHAMD (A.S)	Mehdi	Ebül Kâsım	Hasan	Necis	15 Şaban 255 H.	Cok uzun					

Şimdiye kadar o hazret hayatta olmakta ve gözle görünmemektedir.
Allah istediğinde ruhur gelecek dünyaya adaletle dödürülecek.

Not: Doğum ve ölüm tarihleri hicri yılı üzerinden yazılmış ve (H) harfi ile gösterilmiştir.

Sonuç

Yukarıda da belirtildiği gibi Osmanlı'nın gerilemesi ve ortadan kalkmasıyla, onun çok önemli kurumlarından biri olan bazı Balkanlardaki tekkeler de bu gerilemeden nasibini almışlar, bu gerilmeye paralel olarak asıl fonksiyonlarından uzaklaşmaya başlamışlardı. Hatta zamanla bu gerileme, en önemli fonksiyonları sayılan bazı dini ibadetlerden bile uzaklaşmalarına yol açmıştı. Zamanla Balkanlardaki bu tekkelerle Almanya, İsveç, Arabistan, İran gibi devletler de ilgilenmeye başlamışlar, böylece de bu tekkeler üzerindeki Türkiye'nin prestijini zayıflatmaya çalışmışlardı.

Hâlbuki bu Tekkeler Osmanlı mirasçıları ve bunlara yakın olması gereken ilk devlet de Türkiye olmalıdır ve ayrıca Türkiye'nin bu Tekkelere yaklaşması diğer devletlerden daha kolay olacaktır. Arnavutça konuşulan Kosova'da Türkçe bilmedikleri halde bazı Tekkelerde hala Türkçe ilahilerin okunması, Türkiye'nin tekkelerle olan tarihi bağlarından sadece birinin sonucudur. Çünkü Kosova'da sadece Prizren'de bir camide Türkçe hutbe okunurken ayrıca Arnavutların devam ettiği bazı Tekkelerde hala Türkçe hutbe okunmaktadır.

Balkanlardaki birçok tekkeler gibi Prizren'deki Kadiri Seyyid Şeyh Ali Baba tekkesi de köken itibarıyla Anadolu kaynaklı bir tekkedir. Tekkenin mevcut şeyhi Şeyh İlyas Baba'nın da ifadesine göre, tekkenin Prizren'deki kurucusu Seyyid Şeyh Ali Baba'nın, Fatih Sultan Mehmet'in komutanlarından Gözcü Mahmut Efendi tarafından rüyasına girilmek suretiyle çağrılarak Prizren'de kurulmasının sağlanması, bu tekkenin de Osmanlı kaynaklı tekkelerden biri olduğunu göstermektedir. Osmanlı döneminde kurulmuş birçok tekke gibi Osmanlı mirası sayılabilecek Kadiri koluna mensup olan bu tekke, Balkanlardaki birçok tekkenin dışında asıl fonksiyonlarından uzaklaşmamıştır. İbadetler ve zikirler periyodik olarak devam ettirilmektedir ve hutbeler hala Türkçe olarak irad edilmektedir. Bu da yukarıda da sayıldığı gibi birçok yabancı ülkeler kaynaklı dış müdahalelere rağmen bu tekkedeki Türk-İslâm kültürünün hâlâ canlı kaldığının göstergesidir. Tekkenin şu anki şeyhi, Şeyh İlyas Baba'nın ve Raif Virmiçâ'nın tekkeyi Kadiri tekkesi olarak tanımlamasının yanı sıra, tekkedeki fotoğraflardan anlaşıldığına göre, tekkede ciddi Alevi-Bektaşî izleri görülmektedir. Bu izlerin dikkatle incelenerek tekkede Alevi-Bektaşî izinin, etkisinin olup olmadığı gözden geçirilmelidir.

Balkanları geri bırakmak, zorla Müslümanlaştırmak, Balkan halklarına eziyetler etmek gibi karalamalarla suçlanan Balkanlarda, genel olarak diğer tekkelerde olduğu gibi Seyyid Şeyh Ali Baba Tekkesi, Türk-İslâm kültürünün izlerini taşımaya devam etmektedir. Mensuplarını da yapmış oldukları Türkçe zikirler, ilahiler, sohbetlerle irşad etmektedir. Başta Vahhabi anlayış tarafından yapılanlar olmak üzere, aleyhte iddialarla Osmanlı-Türk kültürünün karalandığı Balkanlarda, Seyyid Şeyh Ali Baba Tekkesi ve bunun gibi tekkelerin varlığı, Türk-İslâm kültürü açısından

çok önemlidir. Bu nedenlerle başta Seyyid Şeyh Ali Baba Tekkesi olmak üzere bu tekkelerle irtibata geçilmeli ve karşılıklı diyaloglar sürecine girilerek Türk-İslâm kültürünün yaşatıldığı ve dış müdahalelere maruz kalan bu kurumların asıl minvalinde kalmasına yardımcı olunmalı ve böylelikle de Seyyid Şeyh Ali Baba Tekkesi gibi tekkeler Türkiye’ye tanıtılmalıdır.

Kaynakça

- Abdülkadir Geylâninin Sohbetleri. (1985). Yayına Hazırlayan: Yaman Arıkan. İstanbul: Uyanış Yayınevi.
- Abdülkadir-i Geylâni. (2007). Risaleler. Hazırlayan: Dilaver Gürer. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Abdülkadir-i Geylâni. (2005). Mektûbat-ı Geylâni (Onun Mektupları). Çeviren: Abdülkadir Akççek. 2. Baskı. İstanbul: Alperen Yayınları.
- ATASOY, N. (2005). Derviş Çeyizi: Türkiye’de Tarikat Giyim Kuşam Tarihi. Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- ASLAN, H. Ç. (1999). “Erken Osmanlı Dönemi (1299-1453)’nde Akıncılar ve Akıncı Beyleri” *Osmanlı Ansiklopedisi*. c.1. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları. Evrenos Bey’e ait mektup için bkz: Hanhan, II. “Murat Hüdevendigârın Gazi Evrenos Bey’e Hak ve Adalet öğüdü”. *Tarih Konuşuyor Dergisi*, 7/37, 1967.
- AZAMAT, N. (2001). “Kadiriyye” *Diyanet İslâm Ansiklopedisi*, c. 24. İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları, s.131-136.
- BARDAKÇI, N. (2005). *Sosyo-Kültürel Hayatta Tasavvuf*. 2. Baskı. İstanbul: Rağbet Yayınları.
- BARKAN, Ö. L. (1941). “İstila Devrinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler” *Vakıflar Dergisi*, S.1, Ankara. s. 280-283.
- GENÇ, M. (1991). “Dünü ve Bugünüyle 18.YY’da Osmanlı Sanayii”, *Toplum ve Ekonomi Mecmuası*, İstanbul: Bağlam Yayınları. s.100-101.
- Hacı Bektaş Veli (2007). *Velâyetnâme*. Haz. Hamiye Duran. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- İBRAHİMAJ, BABA E. (2011). “Arnavut Topraklarında Bektaşiliğin Doğuşu ve Gelişimi”. I. Uluslar Arası Hacı Bektaş Veli Sempozyumu. 07-09 Mayıs Çorum. Sempozyum Bildirileri: Ankara.
- İNALCIK, H. (1999). “Osmanlı Tarihine Toplu Bir Bakış” *Osmanlı Ansiklopedisi*, c.1.. Ankara. Yeni Türkiye Yayınları. s.37-117.
- İZETİ, M. (2003). XVIII ve XIX. Yüzyıllarda Balkanlarda Tasavvuf Akımları. Basılmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlahiyat Ana Bilim Dalı, Tasavvuf Bilim Dalı, İstanbul 2003, YÖK Tasnif No: T 124 762.
- KARA, M. (1990). *Tekkeler ve Zaviyeler*. 3.b. İstanbul: Dergah Yayınları.
- KARA, M. (1999), Osmanlı Döneminde Dervişler Ne Yaptı?, *Osmanlı Ansiklopedisi*. c: 4. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları. s.387-392. Kınalızade Ali Efendi (ty). *Devlet ve Aile Ahlakı*. Hazırlayan: Ahmet Kahraman. İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser.

- MELİKOFF, İ. (1998). Hacı Bektaş Efsaneden Gerçeğe. Çeviren Turan Alptekin, İstanbul:Cumhuriyet Kitapları.
- , Irene (1999). İlk Osmanlı Sultanları ve Bektaşiler, *Osmanlı Ansiklopedisi*. c: 4. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları. s.384-386.
- , Irene (2011). Uyur İdik Uyardılar Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları. Çev. Turan Alptekin. 3.b. İstanbul: Demos Yayınları.
- MUSLU, R. (2004). Osmanlı Toplumunda Tasavvuf(18. Yüzyıl). İstanbul: İhsan Yayınevi
- NABLŪSİ, İmam A. (2006). Salavat-ı Geylâni Şerhi, Delâil-i Kadiriyye. Hazırlayan: Mustafa Utku. İstanbul: Sır Yayıncılık.
- ŞAPOLYO, E. B. (2006). Mezhepler ve Tarikatlar Tarihi. İstanbul: Elif Kitabevi Yayınları.
- KÖPRÜLÜ, M. F. (2009). Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar. Ankara: Akçağ Yayınevi.
- OCAK, A. Y. (2012). Türk Sufiliğine Bakışlar. İstanbul: İletişim Yayınları.
- OĞUZOĞLU, Y. (1999). Kuruluş Dönemi Müesseselerindeki Sivil Karakter ve Devletin Gelişmesi Üzerindeki Etkileri (1299-1402), *Osmanlı Ansiklopedisi*. c: 7. Ankara:Yeni Türkiye Yayınları. s.17-27.
- ÖNGÖREN, R. (1999). “ Osmanlı Padişahları ve Tasavvuf”. *Osmanlı Ansiklopedisi*. c: 4. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları. s.486-494.
- ÖNGÖREN, R. (2003). Osmanlılarda Tasavvuf, Anadolu’da Sufiler, Devlet ve Ulema XV. Yüzyıl. 2. Baskı. İstanbul: İz yayıncılık.
- PAKALIN, M. Z. (1993). Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü. c.II. İstanbul: M.E.B. Yayınları.
- Savaş, Saim (1999). “ Zaviyelerin Türk Kültürünün Gelişmesindeki Rolü”. *Osmanlı Ansiklopedisi*. c: 9. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları. s.72-78.
- ŞAHİN, H. (2011). “Arnavutluk Bektaşiliğinde Sarı Saltık Kültürü”. I. Uluslar Arası Hacı Bektaş Veli Sempozyumu. 07-09 Mayıs Çorum. Sempozyum Bildirileri: Ankara.
- TÜRER, O. (1999). “Osmanlı’nın Temelindeki Manevi Harç, Kuruluş Döneminde Anadolu’da Tasavvuf” *Osmanlı Ansiklopedisi*, c: 4, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları. s.375-383.
- VİRMİÇA, R. (2010). Kosova Tekkeleri, Türbeleri ve Kitabeli Mezar Taşları. İstanbul: Sufi Kitap Yayınları.
- YÜCER, M. (2004). Osmanlı Toplumunda Tasavvuf 19. Yüzyıl. 2. Baskı. İstanbul: İnsan Yayınları.
- YILMAZ, N. (2007). Osmanlı Toplumunda Tasavvuf, Sufiler, Devlet ve Ulema, XVII. Yüzyıl. İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları.

EKLER

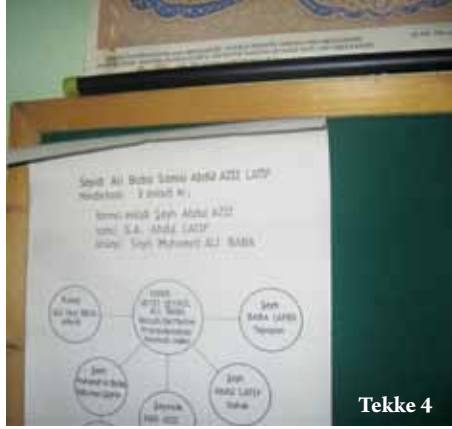
Tekke 1

Tekke 2

Tekke 3

Tekke 4

Tekke 5

Tekke 6

Tekke 9

Tekke 10

Tekke 11

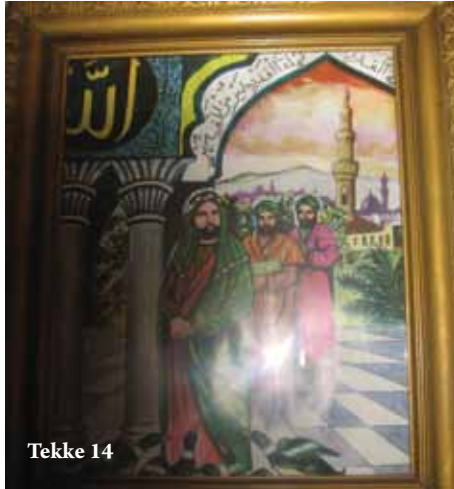

Tekke 12

Tekke 13

Tekke 14

Tekke 15

Tekke 16

Tekke 17

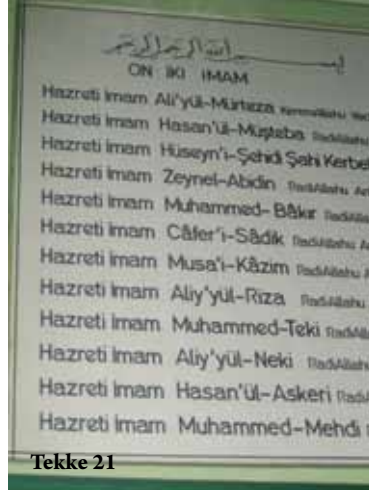
Tekke 18

A photograph of a large, detailed table with many columns and rows. The table is titled 'DİNDARİT MEBLUMATI İ.S.İ İZMİR BİM' and contains a grid of text, likely a calendar or a list of events. The caption 'Tekke 19' is located at the bottom right of the image.

Tekke 19

Tekke 20

Tekke 21

Tekke 22

Tekke 28

Tekke 29

Tekke 30

Tekke 34

Tekke 35

Tekke 36

Tekke 37

Tekke 38

